

გლობალიზაციის პროცესის გავლენა საქართველოზე

აკაკი გვარუცაძე
სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

თორნიკე ნიკლაური
სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

სამეცნიერო სტატიის მიზანია განხილულია მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის აქტიური პროცესი და მისი გავლენა საქართველოზე. აღნიშნული პროცესი შეუქცევადი ხასიათს ატარებს და თანამედროვე პირობებში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს, როგორც მსოფლიო საზოგადოებისთვის, ისე ცალკეული ქვეყნების პოლიტიკურ-ეკონომიკური და კულტურული სფეროებისათვის. ყურადღება მახვილდება იმაზე, თუ რა გავლენას ახდენს გლობალიზაცია საქართველოზე და აღნიშნული პროცესის მიმართ იმ რადიკალურ მიდგომებზე, რომელიც დღეს ქართულ საზოგადოებაში არსებობს.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, პროცესი, რისკები, საფრთხეები.

THE IMPACT OF THE GLOBALIZATION PROCESS ON GEORGIA

Akaki Gvarutsidze
GTU Associate Professor
Tornike Tsiklauri
PhD student at GTU

RESUME

The scientific article discusses the active process of globalization in the world and its impact on Georgia. This process is irreversible and in modern conditions is one of the most important challenges for the world community, as well as for the political, economic and cultural spheres of individual countries. The focus is on the impact of globalization on Georgia and the radical approaches to the process that exist in Georgian society today.

Key words: globalization, process, risks, threats.

* * * *

თანამედროვე სამყაროში, ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული და ფართოდ გავრცელებული ტერმინია „გლობალიზაცია“. დღევანდელ სამყაროს უწოდებენ გლობალურს, ხოლო ეპოქას – გლობალიზაციის ეპოქას. გლობალიზაცია დიდ გავლენას ახდენს ცალკეული ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარების პროცესზე. ამასთან, გლობალიზაციის პრო-

ბებში, ერთის მხრივ ეროვნულ ინტერესებს შორის წინააღმდეგობა მატულობს, ხოლო მეორეს მხრივ ქვეყნების ურთიერთდამოკიდებულების ხარისხი იზრდება, რაც თავის მხრივ რისკებს და საფრთხეებს შეიცავს.

კარგად ცნობილი მეცნიერი ჩ. კინდელბერგერი ჯერ კიდევ 40 წლის წინ ასაბუთებდა, რომ „ეროვნული სახელმწიფოს, როგორც ეკონომიკური სუბიექტის როლი თითქმის დასრულებულია“¹ დღეისათვის რეალობა განსხვავებულია, თუმცა მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესი სულ ახალ-ახალ სახელმწიფოს ითრევს თავის მორევში. დასავლეთის დემოკრატიულ სივრცესთან დაახლოებით, ჰაერმონიზაციით, დიდი საერთაშორისო პროექტების განხორციელებაში მონაწილეობით და მსგავსი ტიპის პროცესებში თავისთავად ებმება საქართველოც. აღსანიშნავია, რომ სოციალისტური სისტემის ნგრევის შედეგად, სხვა პოსტსაბჭოურ ქვეყნებთან ერთად, საქართველო მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესის თანამონაწილე გახდა და ახალი ამოცანები და მიზნები დაისახა. XX საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში საბჭოთა კავშირის ნგრევის შემდეგ, ყოფილი სოციალისტური ქვეყნები, მათ შორის საქართველო, დაადგნენ ეკონომიკური ტრანსფორმაციის რთულ გზას, რომელიც მიზნად ისახავს ადმინისტრაციულ-მმართველური ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას, რაც ამ ქვეყნების გლობალურ ეკონომიკაში სრულფასოვნად მონაწილეობის წარმოადგენს. როგორც ქართველი მეცნიერები აღნიშნავენ გლობალიზაციის პირობებში „გარდამავალი ეკონომიკა არის ძველი ცენტრალიზებული, ადმინისტრაციული სისტემის საბაზრო სისტემად გარდაქმნისა და ამავე დროს, ნეოეკონომიკის ანუ პოსტინდუსტრიული ეკონომიკის შესაბამისი წანამძღვრების, საფუძვლების შექმნის პროცესი“²

საქართველო ჯერ კიდევ 1994 წელს შეუერთდა პროგრამას „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ და ნატოსთან განახორციელა თანამშრომლობის მრავალი პროგრამა და სწავლება, რაც ბოლო დროს კიდევ უფრო განმტკიცდა. საერთაშორისო ინტეგრაციის ეს პროცესი გლობალიზაციის მოთხოვნაა და მშვიდობიანი მსოფლიოს ტენდენციის გამოძახილიც, რადგან გლობალურ საფრთხეებს გლობალური დაპირისპირება სჭირდება.

1 Глобализация мирового хозяйства, М. 2006 с. 272

2 ბასილია თ., სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ. პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე, თბილისი, 2001, გვ.93, 103-104.

რაც შეეხება საქართველოს მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესებში ინტეგრაციის ხარისხს, ამაზე კარგად მეტყველებს ჩვენი ქვეყნის ურთიერთობა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასთან და მსოფლიოს წამყვან საფინანსო ინსტიტუტებთან, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში უკვე ფუნქციონირებს ოთხი თავისუფალი ეკონომიკური ზონის ნაირსახეობა, თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა თბილისში, ფოთში რუსთავსა და ქუთაისში. თავისუფალი სავაჭრო ზონისთვის გათვალისწინებულია საგადასახადო შეღავათები, ასევე დაგეგმილია საერთაშორისო და სახემწიფოებრივი მნიშვნელობის ინფრასტრუქტურული პროექტის, ანაკლიის ღრმანყოფანი პორტის მშენებლობა, რომელიც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ქართული ეკონომიკის უფრო ინტენსიურ ჩართულობას გლობალურ ეკონომიკაში და მის განვითარებას, რამეთუ საქართველო დაიბრუნებს ძველ ლოგისტიკურ აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დამაკავშირებელ სატრანზიტო დერეფნის სტატუსს, საქართველოს მთავრობის გათვლების პორტის გამტარუნარიანობა წელიწადში 100 მლნ ტონა იქნება. 2017 წელს საქართველო გლობალიზაციის დონით 63 ადგილზეა, ხოლო ეკონომიკური გლობალიზაციის მიხედვით მე-16 ადგილს იკავებს.

ცხრილი №1 მსოფლიო გლობალიზაციის ინდექსის რეიტინგი 2017წ

№	ქვეყანა	ქულა
1	ირლანდია	91.3
2	ჰოლანდია	91.2
3	ბელგია	91.0
4	ავსტრია	90.2
5	სინგაპური	87.5
6	შვედეთი	86.6
7	დანია	86.3
8	პორტუგალია	86.3
9	შვეიცარია	86.0
10	ფინეთი	85.6
20	საფრანგეთი	85.7
27	გერმანია	78.9
34	აშშ	74.8
42	უკრაინა	69.5
44	თურქეთი	69.0
53	რუსეთი	65.9
63	საქართველო	63.8
83	სომხეთი	57.8
87	აზერბაიჯანი	57.2

შედეგია ციურიხის ტექნოლოგიური უნივერსიტეტის მონაცემებზე დაყრდნობით.

2015 წელს ეკონომიკური გლობალიზაციის ინდექსში საქართველოს მე-19 ადგილი ეკავა. ქვეყნის გლობალიზაციის დონე გვიჩვენებს, თუ რამდენად არის ქვეყანა ინტეგრირებული მსოფლიოში ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური კუთხით. გლობალიზაციის მაღალი დონე ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების ხელშემწყობ ფაქტორადაა მიჩნეული. ციურიხის ტექნოლოგიური უნივერსიტეტი ყოველწლიურად აქვეყნებს გლობალიზაციის (KOF) ინდექსს³, რომელიც 207 ქვეყანას მოიცავს. ინდექსის მაჩვენებლები 3 ძირითად კატეგორიადაა დაყოფილი, ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური, რომლებიც მოიცავენ შეფასების სხვადასხვა კრიტერიუმებს. ეკონომიკური გლობალიზაციის დონის განსაზღვრა საერთაშორისო ვაჭრობის და უცხოური კაპიტალის მოძრაობის სხვადასხვა კრიტერიუმების მიხედვით ხდება.

საქართველოს მე-16 ადგილი განაპირობა საერთაშორისო ვაჭრობის ლიბერალურმა პოლიტიკამ და უცხოური კაპიტალის თავისუფლად შემოსვლის შესაძლებლობამ. საქართველოს მაღალი პოზიცია უფრო ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივის ამსახველია, ვიდრე მიღწეული განვითარების დონის. საქართველომ გლობალიზაციის ინდექსში სწრაფი აღმასვლა 2006 წლიდან დაიწყო, რაც 2004-2007 წლებში გატარებული რეფორმების შედეგი იყო. აღნიშნულ წლებში ჩაეყარა საფუძველი საქართველოს დღევანდელ ბიზნესგარემოს, რომელმაც გაუძღო ომს, ეკონომიკურ კრიზისს, პოლიტიკურ კრიზისებს და, ფაქტობრივად, უწყვეტ რუსულ აგრესიას. აღნიშნულ გამოწვევებს ემატებოდა კერძო საკუთრების უფლებების დაცვასა და სასა-მართლო სისტემაში არსებული პრობლემები. ამ ფონზე, პარადოქსულია, როგორ ვითარდება დღემდე საქართველოს ეკონომიკა, რომლის ზრდაც, მართალია, ბოლო წლებში (2013-2015) შენეულა, მაგრამ საშუალოდ 4%-იან ნიშნულს მაინც აღწევს. ეს პარადოქსი იხსნება სწორედ ქვეყნის ეკონომიკური გლობალიზაციის მაღალი დონით, რასაც საგადასახადო ლიბერალიზაციით, ლიბერალური საერთაშორისო ვაჭრობის პოლიტიკით, ბიზნესის წარმოებაზე, უცხოურ კაპიტალზე, სამუშაო ძალასა და ტურიზმზე რეგულაციების შემცირებით, ბიუროკრატიული პროცედურების გამარტივებით, კორუფციის დონის მნიშვნელოვნად შემცირებით მივაღწიეთ.

საქართველოს ეკონომიკური გლობალიზაციის მაღალი დონის მიუხედავად, გლობალიზაციის პირობებში ქვეყნის დემოგრაფიული მდგომარეობა საგრძნობლად რეგრესულ მდგომარეობაშია. სააგენტო countrymeters-ის ინფორმაციით, რომელიც სამყაროს დემოგრაფიულ სტატისტიკას და

3 ციურიხის ტექნოლოგიური უნივერსიტეტის KOF ინდექსი, რომელიც მოიცავს სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ასპექტებს.

სხვა მსგავს მონაცემებს სწავლობს, საქართველოს მდგომარეობა არც თუ ისე სახარბიელოა.

ცხრილი №2 სააგენტო Countrymeters-ის სტატისტიკა. საქართველოში დემოგრაფიული მდგომარეობის დინამიკა 1990-2017წ.

1990	5463460	0,17%
1991	5439379	-0,44%
1992	5382037	-1,05%
1993	5299237	-1,54%
1994	5204465	-1,79%
1995	5111611	-1,78%
1996	5028433	-1,63%
1997	4955505	-1,45%
1998	4890621	-1,31%
1999	4830825	-1,22%
2000	4 772 643	-1,20%
2001	4 714 680	-1,21%
2002	4 657 811	-1,21%
2003	4 602 923	-1,18%
2004	4 550 219	-1,15%
2005	4 499 859	-1,11%
2006	4 452 230	-1,06%
2007	4 407 536	-1,00%
2008	4 364 588	-0,97%
2009	4 320 941	-1,00%
2010	4 274 362	-1,08%
2011	4 223 267	-1,20%
2012	4 167 661	-1,32%
2013	4 110 824	-1,36%
2014	4 058 751	-1,27%
2015	4 017 293	-1,02%
2016	3 968 523	-1,21%
2017	3 920 345	-1,21%

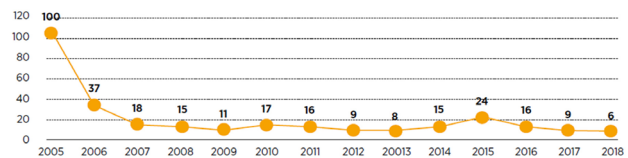
შედეგნია სააგენტო Countrymeters-ის სტატისტიკაზე დაყრდნობით.

ერის მთლიანი პუპულაცია 3 912 526 ადამიანია (1991 წელს იგივე მონაცემი 5.4 მილიონს შეადგენდა), აქედან 47.1% - კაცი და 52.9% - ქალი. მიუხედავად ბოლო ხანებში დაბადება-გარდაცვალების მცირედ პოზიტიური ბალანსისა, ქვეყნის მოსახლეობა სწრაფი ტემპით მცირდება, რადგან ემიგრაციის კოეფიციენტი ყველა სხვა მონაცემს ერთი-ორად აჭარბებს. მაგალითისთვის, ამ წელიწადში უკვე 9256 ადამიანია საქართველოდან ემიგრირებული. ქვეყნის მოსახლეობის 85.5 % 15 წელზე უფრო დიდი ასაკისაა, აქედან 16% 64 წელზე მეტისაა, რაც ნიშნავს, რომ ქვეყანაში ასაკოვანი ადამიანების რი-

ცხვი ახალგაზრდების რიცხვს აჭარბებს, ანუ „საქართველოს ასაკობრივი დიაგრამა, რეგრესული, მომავლადი ხასიათისაა“. (იხ. სურათი №3), რომელიც გვიჩვენებს საქართველოში მოსახლეობის კლების პროცენტულ სტატისტიკას, რომლის შენარჩუნების შემთხვევაშიც 30 წელიწადში ქვეყანა საერთოდ უნდა გადაშენდეს:

გლობალიზაციის პირობებში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნარმატება რაც საქართველომ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მოიპოვა არის ბიზნესის კეთების რეიტინგში მნიშვნელოვნად დაწინაურება, რაც გატარებული რეფორმების, ბიზნესის რეგულირების ლიბერალიზაციის და მსოფლიო ეკონომიკაში აქტუარად ჩართვის შედეგია. მსოფლიო ბანკმა ბიზნესის კეთების (Doing Business) ახალი რეიტინგი გამოაქვეყნა, რომლის მიხედვით საქართველო მსოფლიოში მე-6 ადგილზეა 83.28 ქულით.

დიაგრამა №1 საქართველო ბიზნესის კეთების რეიტინგში 2018 წელი.

შედეგნია მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების (Doing Business) რეიტინგის მიხედვით.

საქართველოს მხოლოდ ახალი ზელანდია, სინგაპური, დანია, ჰონკონგი და სამხრეთი კორეა უსწრებს. გასულ წელს საქართველოს 82.80 ქულა ჰქონდა და მე-9 ადგილზე იყო. მსოფლიო ბანკი ბიზნესის კეთების რეიტინგს 2003 წლიდან აქვეყნებს. კვლევაში მსოფლიოს 190 ქვეყანაა ჩართული. ბიზნესის კეთების რეიტინგი ქვეყნებში ბიზნესის დაწყების, მართვისა და დახურვის სახელმწიფო რეგულაციების სიმარტივეს ზომავს. საქართველოში ბიზნესის კეთების რეიტინგი, განსაკუთრებით ინგლისური სახელწოდებით - „Doing Business“, საკმაოდ პოპულარულია. პოპულარობას თავისი საინტერესო ისტორია აქვს. 2005 წლიდან საქართველომ სწრაფი პროგრესი დაიწყო რეიტინგში და მე-100 ადგილს მალევე დაშორდა. 2006 წელს უკვე 37-ე იყო, 2013-ში - მე-9. წინა ხელისუფლების დროს, 2005-2012 წლებში აღნიშნულ რეიტინგზე დიდი აქცენტი კეთდებოდა და, შეიძლება ითქვას, ზოგიერთი რეფორმის მიზანიც კი იყო რეიტინგის გაუმჯობესება. დადებითი შედეგიც არ აყოვნებდა. სხვა რეიტინგებთან ერთად, ბიზნესის კეთების რეიტინგში სწრაფი პროგრესი საქართველოს სავიზიტო ბარათად იქცა. ამ პერიოდში მსოფლიო ბანკმა ორჯერ დაასახელა საქართველო მსოფლიოს ნომერ პირველ რეფორმატორ ქვეყნად. საქართველოს რეიტინგი მცირედით გაუარესდა 2010-2011-სა და 2014-2015 წლებში, რაც ძირითადად ინდექსის შედგენის მეთოდოლო-

ცხრილი №3 საქართველოს ადგილი რეიტინგში კომპონენტების მიხედვით

	ადგილი მსოფლიოში	ქულა 2018	ქულა 2017
ჯამური რეიტინგი	6	83,3	82,8
ბიზნესის დაწყება	2	99,3	97,8
სამშენებლო ნებართვის აღება	27	77,6	77,6
ელექტროენერგია ს მიწოდება	39	84,4	84,3
ქონების რეგისტრაცია	4	92,9	82,8
სესხზე ხელმისაწვდომობა	12	85,0	85,0
მცირე წილის მფლობელ ინვესტორთა დაცვა	2	81,7	81,7
გადასახადების გადახდა	16	89,0	87,1
საგარეო ვაჭრობა	43	90,0	90,0
კონტრაქტის პირობების აღსრულება	8	76,9	76,0
ბიზნესის დახურვა	60	56,0	55,6

<http://forbes.ge/news/5316/me-6-adgili-biznesis-keTebis-reitingSi>

გიის ცვლილებით იყო განპირობებული. ბიზნესის კეთების ინდექსი 10 კომპონენტისგან შედგება, რომელთა შეჯამება ქვეყნის საბოლოო ქულას და რეიტინგს გვაძლევს (იხ. ცხრილი 3).

საქართველოს ყველაზე მაღალი ქულა (99.3) და ადგილი (მე-2 ადგილი მსოფლიოში) ბიზნესის დაწყების კომპონენტში აქვს. საქართველოში კომპანიის რეგისტრაცია ორ დღეში, მინიმალური აუცილებელი თანხის გარეშეა შესაძლებელი. საქართველო მე-2 ადგილზეა ასევე მცირე წილის მფლობელ ინვესტორთა დაცვით, თუმცა ქულა 81.7 აქვს. მე-4 ადგილზეა ქონების რეგისტრაციის სიმარტივით. ყველაზე დაბალი ადგილი (მე-60) საქართველოს ბიზნესის დახურვის კუთხით აქვს, რაც ხანგრძლივი დროით, ხარჯითა და დავალიანების დაფარვის დაბალი მაჩვენებლითაა გამოწვეული. წელს, გასულ წელთან შედარებით, საქართველოს წინსვლა (ქულის გაუმჯობესება) მხოლოდ სამ კომპონენტში არა აქვს, ესენია: სესხზე ხელმისაწვდომობა, მცირე წილის მფლობელ ინვესტორთა დაცვა და საგარეო ვაჭრობა. ყველაზე მეტად კი საქართველოს ქულა გადასახადების გადახდაში, ბიზნესის დაწყებასა და კონტრაქტის პირობების აღსრულებაში გაუმჯობესდა.

მსოფლიო ბანკის შეფასებით, ბოლო ერთ წელიწადში საქართველოში ბიზნესის კეთების გამარტივების მიზნით სამი რეფორმა გატარდა: 1. კომპანიების გაერთიანების დროს დამატებული ღირებულების გადასახადის გადამხდელად რეგისტრირება სავალდებულო აღარ არის, რამაც ბიზნესის დაწყების კომპონენტი გააუმჯობესა; 2. მოგების გადასახადის რეფორმა, რამაც გადასახადების გადახდის კომპონენტი გააუმჯობესა და 3. გაუმჯობესდა კონტრაქტების აღსრულების კომპონენტიც, რადგან დაინერგა მოსამართლეებზე საქმეების განაწილების ავტომატური, შემთხვევითობის წესი. საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ, გამოდის, რომ ბიზ-

ნესის კეთების ინდექსში შემავალ კომპონენტებში ლიდერობა ქვეყნის სწრაფი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობია, მაგრამ არასაკმარისი. უღარიბესი ქვეყნების შემთხვევაში კი არც აუცილებელია, სანამ ძირითადი უპირატესობა იაფი სამუშაო ძალაა. საქართველო უკვე იმ მდგომარეობაშია, სადაც რეიტინგის კომპონენტების გაუმჯობესების მცირე არეალი დარჩა და მე-6 ადგილი უკვე დიდი მიღწევაა, მაგრამ საქართველოს ეკონომიკურ განვითარებას სხვა ფუნდამენტური პრობლემები აქვს, რაც აღნიშნულ ინდექსში არ აისახება. პირველ რიგში, ესენია: განათლების დაბალი დონე, რუსული აგრესია, სუსტი კანონის უზენაესობა (კორუფცია, სასამართლოს არაეფექტიანობა, არასათანადოდ დაცული კერძო საკუთრება) და დემოკრატიის დაბალი დონე, რაც სტაბილური პოლიტიკური გარემოსთვის აუცილებელია.

დასკვნა

გლობალიზაცია დიდ გავლენას ახდენს ცალკეული ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პროცესზე. თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკაში ეროვნული ეკონომიკის განვითარების დონის ზრდა წარმოუდგენელია გლობალური ეკონომიკური სივრცის გაერთიანების გარეშე, რომელიც მოიცავს როგორც შესაძლებლობებს, ისე გარკვეულ რისკებს და საფრთხეებს.

გლობალიზაცია ჩვენი ცხოვრების რეალობაა და მოიცავს კაცობრიობის ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროს. მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკები ერთმანეთისგან იმდენად მჭიდრო კავშირშია, რომ გლობალური მასშტაბის ეკონომიკური გადამწყვეტილებების შედეგები და დადამინის ყველა კუთხეზე აისახება მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესი სულ ახალ-ახალი სახელმწიფოს ითრევს თავის მორევში. დასავლეთის დემოკრატიულ სივრცესთან დაახლოებით, ჰარმონიზაციით,

დიდ საერთაშორისო პროექტებს განხორციელებაში მონაწილეობით და მსგავსი ტიპის პროცესებში თავისთავად ებმება საქართველოც.

საქართველოს მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესში ინტეგრაციის ხარისხზე კარგად მეტყველებს ჩვენი ქვეყნის ურთიერთობა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასთან და მსოფლიო წამყვან საფინანსო ინსტიტუტებთან. 2018 წლის მონაცემებით საქართველო გლობალიზაციის დონით 63 ადგილზეა, ხოლო ეკონომიკური გლობალიზაციის მიხედვით მე-16 ადგილს იკავებს.

ბოლო გამოკვლევების მიხედვით ქვეყნებმა, რომლებმაც მოახერხეს გლობალიზაციის პროცესში წარმატებულად ჩართვა მიაღწიეს დადებით ეკონომიკურ შედეგს. ასეთ ქვეყნებში სილარიძის მაჩვენებლები მცირდება.

ამასთან ერთად გლობალიზაციის პირობებში, ერთის მხრივ ეროვნულ ინტერესებს შორის წინააღმდეგობა მატულობს, ხოლო მეორეს მხრივ ქვეყ-

ნების ურთიერთდამოკიდებულების ხარისხი იზრდება. მაგრამ დღეს XXI საუკუნეში ყველა ერი ეძებს თავის სუფლებას და ყველა ქვეყანას სურს თვითონ იყოს საკუთარი თავის განმკარგველი, თვითონ მოახერხოს განვითარება და იპოვოს გზა მსოფლიოში დასამკვიდრებლად. გლობალიზაცია კი შეუქცევადი პროცესია, რომელიც თავის გზაზე შესაძლოა მართლაც ანადგურებს ერის ინდივიდუალიზმს და ნაციონალურობას, მაგრამ თუ ქვეყანა იქნება ძლიერი საკუთარი ტრადიციებით, კულტურით, ისტორიითა და შიდასახელმწიფოებრივი მდგომარეობით, შესაძლებელია გლობალიზაციისათვის ფეხის აწყობა, ისე რომ ქვეყნებმა არ დაკარგონ ინდივიდუალიზმი, არამედ დაიმკვიდრონ ადგილი მსოფლიო არენაზე და მეტიც თავისი კულტურა აქციონ გლობალურ კულტურად, შეინარჩუნონ თავისი ისტორია, ტრადიციები, მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია ერთად იმოქმედონ გლობალური სფეროების აღმოსაფხვრელად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ეთერია ე. გლობალიზაცია და ეროვნული ეკონომიკა. გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი 2009წ.
2. ჟურნალი *TIME*, 2011, Editorial Sol 90, S.L. Barselona (Spain) Todos los derechos reservados. ქართული რედაქცია, მესტიერიშვილი ნ., დეკანოსიძე ნ. XX საუკუნის ისტორია. გლობალიზაცია. გამომცემლობა „პალიტრა L“ თბილისი 2014წ.
3. ახრახაძე თ. გლობალიზაციის პროცესი პატარა ქვეყნების განვითარებაზე ნეგატიურ გავლენას ახდენს. <http://www.lari.ge/147-politika/425-globalizaciis-procese-bi-patara-qveknebis-ganvitarebaze-negatiur-gavlenas-axdens.html> ნანახია 18.03.2019.
4. ნამჩავაძე ბ. საქართველოს ეკონომიკური გლობალიზაცია: შანსი საფრთხის ქვეშ. <http://forbes.ge/news/692/saqarTvelos-ekonomikuri-globalizacia> ნანახია 07.04.2019.
5. ნოზაძე თ. რა არის გლობალიზაცია. <http://www.ambioni.ge/ra-aris-globalizacia>. ნანახია 15.05.2019.
6. ჩხუტიაშვილი ვ. გლობალიზაცია დადებითი ასპექტები და საფრთხეები. <http://globalizationforus.blogspot.com/2010/06/4.html> ნანახია 21.05.2019.
7. გელდიაშვილი თ. საქართველო და გლობალიზაცია. <http://tamuna123.blogspot.com/> ნანახია. 21.06.2019.